

N:o 6.

Ank. till Riksd. kansli den 11 februari 1904, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion angående tillägg till § 21 i grufstadgan.

Första Kammaren har till behandling af lagutskottet hänvisat en inom nämnda kammare af herr *Lundberg* väckt motion, n:o 18, af följande lydelse:

»För tilldelande af utmål för inmutad malmfyndighet erfordras enligt § 21 i grufstadgan den 16 maj 1884, att fyndigheten skall vara blottad och att prof å malmen erhållits.

Bestämmelsen, att fyndigheten skall vara blottad, torde böra så förstås, att malmen, ännu sittande i fast klyft, skall vara för blotta ögat synlig.

Vid tiden för utarbetandet af nu gällande grufstadga var diamantborrning här i landet litet känd, hvarför i grufstadgan icke heller kom att inflyta någon bestämmelse om diamantborrning vid grufdrift. Det är först under de två senaste årtiondena, som diamantborrning här kommit till någon allmänare användning; och har den härvid visat sig synnerligen lämplig till undersökning af malmförekomsten i grufvor.

Ehuru, såsom sagdt är, i grufstadgan icke nämnes något om diamantborrning, äro dock våra bergstjänstemän tämligen eniga därom, att undersökning af grufvor medelst diamantborrning är att hänföra till sådant försvarsarbete, hvarom nämnes i 39 § i grufstadgan.

I fråga däremot, om utmål kan på grund af endast diamantborrning läggas för en malmfyndighet, hafva meningarne varit hos bergstjänste-

männen mera delade. Rätt många utmål hafva dock under den senare tiden blifvit lagda på grund af den inmutade fyndighetens undersökning genom ensamt diamantborrning.

Men genom en af Kungl. Maj:t den 28 september 1903 gifven dom i tvist om utmålsläggning har blifvit förklaradt, att utmål för en fyndighet icke må läggas med stöd allenast af diamantborrning.

Då genom diamantborrning prof på malmen ostridigt kan vinnas och i det i nämnda rättegång afsedda fallet verkligen vunnits, torde grunden för berörda domslut få sökas däri, att genom diamantborrningen fyndigheten ansågs icke vara blottad eller, med andra ord, att malmen i fast klyft icke blifvit gjord för blotta ögat synlig.

Villkoren för utmåls erhållande voro, beträffande fyndighetens blottande, vida strängare i äldre utmålsförordningar likasom i 1855 års grufstadga, än de äro i den nu gällande grufstadgan. Så föreskrefs i 1741 års utmålsförordning, att malmstreckket skulle vara till sin art och beskaffenhet blottadt, samt i 1855 års grufstadga, att fyndigheten skulle medelst jordrymning eller skärpning blifvit gjord åtkomlig och så blottad, att den till art, läge eller sträckning och mäktighet kunde bedömas, under det att nu är stadgadt allenast, att fyndigheten skall vara blottad och prof på malmen erhållits.

Genom diamantborrning blir i de flesta fall en malmfyndighet säkrare och fullständigare undersökt än genom de ringa och ytterst ofullständiga jordrymnings- och skärpningsarbeten, som i allmänhet föregå utmålsläggningar och för utmåls erhållande anses tillräckliga. Det är nämligen förenadt med rätt stora kostnader att anordna en diamantborrning, hvarför inmutaren, då han en gång gjort de härför nödiga anordningarne, oftast finner med sin fördel förenligt att på en gång mera fullständigt undersöka fyndigheten.

Vid sådant förhållande synes det olämpligt, att ej säga orimligt, att vidare förvägra inmutare att få utmål tilldeladt för en fyndighet, som blifvit allenast genom diamantborrning undersökt.

Från det allmännas eller statens sida likasom från inmutarens synpunkt bör icke något hinder möta för tilldelande af utmål för en fyndighet, hvars tillvaro blifvit genom diamantborrning konstaterad. Det skulle således endast vara med hänsyn till jordägaren, som betänklighet kunde i detta afseende möta. Jordägaren skulle nämligen kunna tänkas få svårt, då malmen ej är för blotta ögat synlig i fast klyft, att vid utmålsförrättningen bestämma sig, om han ville, med begagnande af sin jordägareandel, delta i grufarbetet jämte den därmed förenade risk och eventuella vinst. Men då jordägaren, fastän han vid utmåls-

förrättningen förklarar sig vilja begagna sin jordägareandel, dock kan, på grund af § 66 i grufstadgan, på obestämd tid uppskjuta att delta i grufarbetet jämte de därmed förenade kostnader, tills att inmutaren hunnit fullt blotta malmen och drifvit grufvan så långt, att det blir lätt för jordägaren att bestämma, om han bör begagna sig af sin jordägareandel eller öfverlåta den å inmutaren, finnes icke giltig anledning att med hänsyn till jordägaren betaga inmutaren möjlighet att på grund af undersökning medelst diamantborrning erhålla utmål för en af honom inmutad fyndighet.

På sätt ofvan är anmärkt, blifva malmfyndigheter i allmänhet bättre och fullständigare undersökta genom diamantborrning än medelst de ytliga skärpningsarbeten, som nu pläga föregå utmålsanläggningarne. Det vore därför för det fortsatta och utsträckta bearbetandet af en malmfyndighet ofta fördelaktigt, om utmål kunde för fyndigheten läggas på grund af allenast diamantborrning; och då härigenom hvarken det allmännas intresse eller jordägarens rätt blefve trädde för nära, blott att diamantborrningen skedde under nödig kontroll, tillåter jag mig härmed föreslå, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t i underdånighet hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen till antagande framlägga förslag till sådant tillägg till § 21 i grufstadgan den 16 maj 1884, att för inmutad malmfyndighet må kunna tilldelas utmål på grund af fyndighetens undersökning medelst diamantborrning.»

Det ämne, som beröres uti nu ifrågavarande framställning, har förut varit föremål för Riksdagens pröfning. Vid 1890 års riksdag väckte nämligen enskild motionär förslag om ändringar i gällande grufstadga i syfte bland annat, att förutsättningen för tilldelande af utmål enligt 21 § grufstadgan skulle vara för handen, då genom diamantborrning i vitnens närvaro malmprof erhållits, samt att till så kallade försvarsarbeten enligt 39 § i nämnda stadga skulle hänföras profborrning, vare sig för hand eller med maskin, jämte vissa andra åtgärder med afseende å grufvor. Laguskottet, som hade att afgifva yttrande öfver berörda motion, anförde, efter att hafva meddelat, att utskottet i afseende å de tekniska förhållanden, som i motionen berördes, varit i tillfälle att inhämta upplysningar af sakkunnige män, beträffande den del af motionen, som afsåg ändring af 21 § i grufstadgan, följande:

»Med de villkor, som i 21 § af gällande grufvestadga uppställas för rätten att erhålla utmål, nämligen att fyndigheten skall vara blottad och att prof af malmen erhållits, åsyftas tydligen att, innan utmål anvisas, visshet skall hafva vunnits om malmens förekomst och beskaffenhet. Visshet i detta afseende torde fullt lika väl kunna vinnas genom så kallad diamantborrning i vittnens närvaro som genom fyndighetens blottande. Sådan borrning verkställes, såsom bekant, medelst ett i senare tider uppfunnet verktyg, diamantborr, som består af ett stålrör, i hvars kant svarta diamanter äro fästa. Genom en rörformig stång sättes denna borr i förbindelse med en ångmaskin, som meddelar stången en hastigt roterande rörelse. Diamanterna skära då ut ur berget en cylinder, hvilken inpressas i stången, som upphissas på lämpliga mellantider. Därigenom erhållas mycket noggranna prof af den bergart, hvori det borraras, denna må vara huru hård som helst. På detta sätt kunna mycket djupa hål göras, och dessutom kan borren brukas ej allenast i lodrät ställning utan i nästan hvilken ställning som helst. Motionärens förslag i denna del synes därför utskottet vara ändamålsenligt. Då jemlikt 27 § i gällande grufvestadga för utmål, som enligt denna stadga anvisas, gränserna på djupet skola räknas lodräta, torde det föreslagna tillägget kunna blifva till gagn särskildt i sådana fall, då två utmål skola utläggas bredvid hvarandra, och malmen endast i det ena af dessa uppgår i dagen, men stupar in under det andra. I dylika fall varder malmens undersökning till såväl beskaffenhet som läge billigare, ändamålsenligare och hastigare utförd genom diamantborrning än genom drifvande af schakt eller annat arbete från dagen.»

På grund af hvad utskottet sålunda och i öfrigt i anledning af motionen anført, hemställde utskottet, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag till sådana ändringar i grufstadgan, att dels utmål för inmutad fyndighet skulle anvisas, så snart prof af malmen erhållits genom så kallad diamantborrning i vittnens närvaro, äfven om fyndigheten icke vore blottad, dels ock vissa uppräknade arter af grufarbete uttryckligen förklarades gälla såsom sådant arbete, hvilket i 39 § grufstadgan afsåges. Denna hemställan bifölls af Andra Kammaren, men afslogs af Första Kammaren och föranledde sålunda icke till någon Riksdagens åtgärd.

Nu förevarande framställning, hvilken liksom ofvannämnda vid 1890 års riksdag väckta motion afser att tillmötesgå krafvet på att diamantborrningen för malmfyndigheters undersökning i lagstiftningen

vinner det erkännande, som motsvarar dess betydelse och användning i det praktiska lifvet, åsyftar dock endast ändring af 21 § i grufstadgan, i det att motionären synes antaga, att undersökning af grufvor medelst diamantborrning vore att hänföra till sådant försvarsarbete, hvarom nämnes i 39 § i grufstadgan och hvilket enligt sista momentet i paragrafen skall afse verklig grufdrift eller eljest vara af beskaffenhet, att det kan lända grufanläggningen till nytta. Otvifvelaktigt lärer väl äfven vara, att diamantborrning, om den företages med vederbörlig insikt, kan lända en grufanläggning till nytta, och, då densamma väl i allmänhet är förenad med tämligen stora kostnader, torde den alltid utgöra ett bevis för en bestämd afsikt hos inmutaren eller grufägaren att inom det inmutade området eller utmålet fortfarande idka grufarbete.

Att utmål för en fyndighet icke kan vinnas på grund endast af fyndighetens undersökning genom diamantborrning, lärer emellertid, såsom motionären anført, vara fastslaget genom Kungl. Maj:ts dom den 28 september 1903. En lagändring erfordras sålunda för att undersökning medelst diamantborrning skall berättiga till erhållande af utmål.

I likhet med motionären och 1890 års lagutskott anser utskottet en sådan lagstiftningsåtgärd nyttig. Att, med hänsyn till det allmänna och inmutaren, hinder icke kunna anses möta för den ifrågasatta lagändringen, hvilken af sakkunnige allmänt anses önskvärd, har motionären enligt utskottets mening ådagalagt, och hvad 1890 års lagutskott härutinnan anført synes utskottet äga full giltighet. Ur synpunkten af jordägarens intresse torde visserligen, såsom äfven motionären anført, kunna anföras betänkligheter emot den ifrågasatta lagstiftningsåtgärden. Men dessa betänkligheter lära kunna undanrödjas därigenom, att jordägaren tillförsäkras möjlighet att inhämta kännedom om diamantborrnings resultat. Hänsynen till jordägaren kräfver sålunda i utskottets tanke, att i samband med en bestämmelse af nu ifrågavarande innehåll gifvas stadganden i syfte att diamantborrning i ändamål att erhålla utmål icke må företagas, utan att full offentlighet därvid iakttages och nödig kontroll utöfvas.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer utskottet,

att Riksdagen, med anledning af förevarande motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, huruvida och under hvilka villkor utmål för inmutad malmfyndighet må kunna tilldelas inmutare på grund allenast af fyndighetens undersökning medelst diamant-

Lagutskottets Utlåtande N:o 6.

borrning, samt för Riksdagen framlägga det förslag till lagändring, hvartill den verkställda utredningen kan föranleda.

Stockholm den 11 februari 1904.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.
